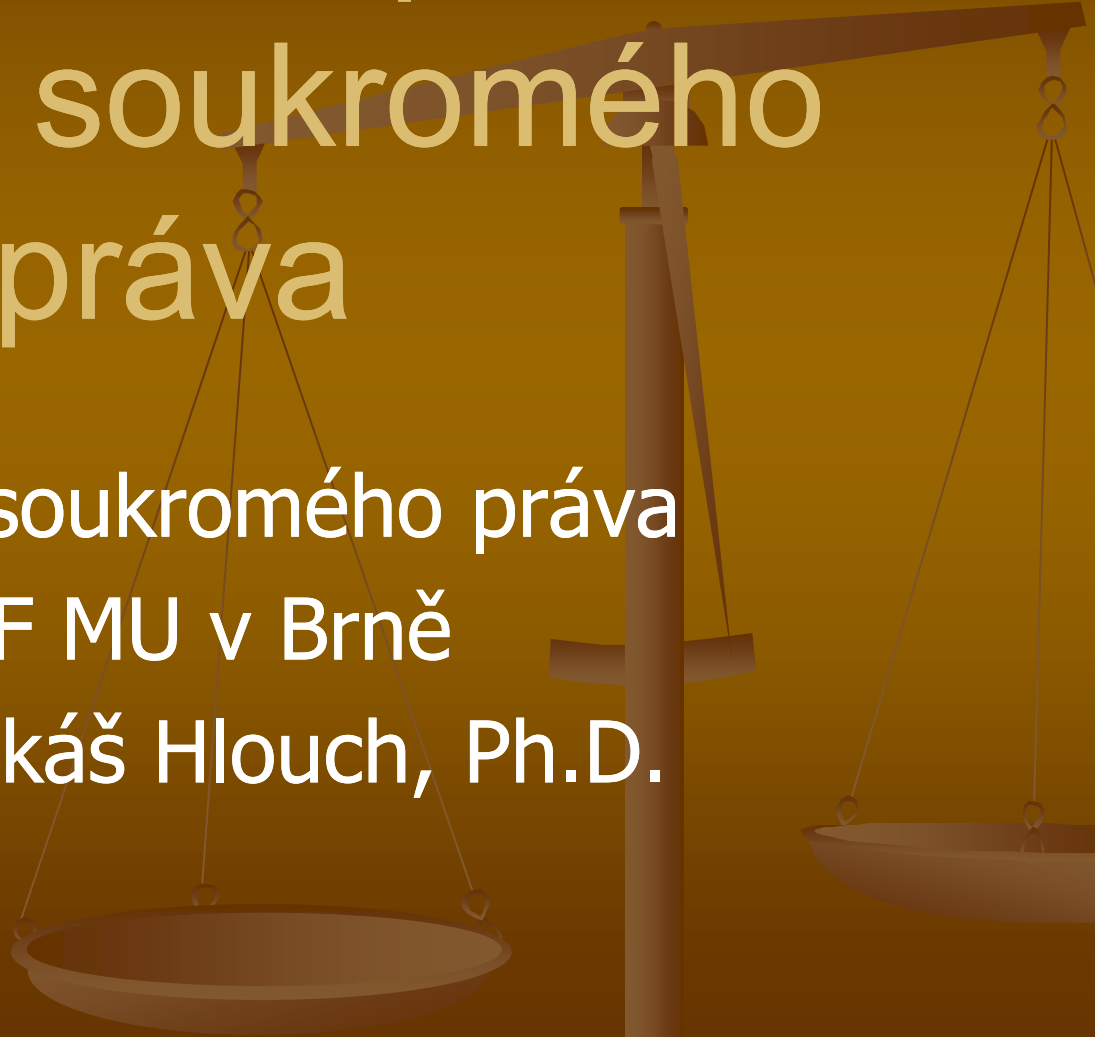

Prameny a systém soukromého práva. Zásady soukromého práva

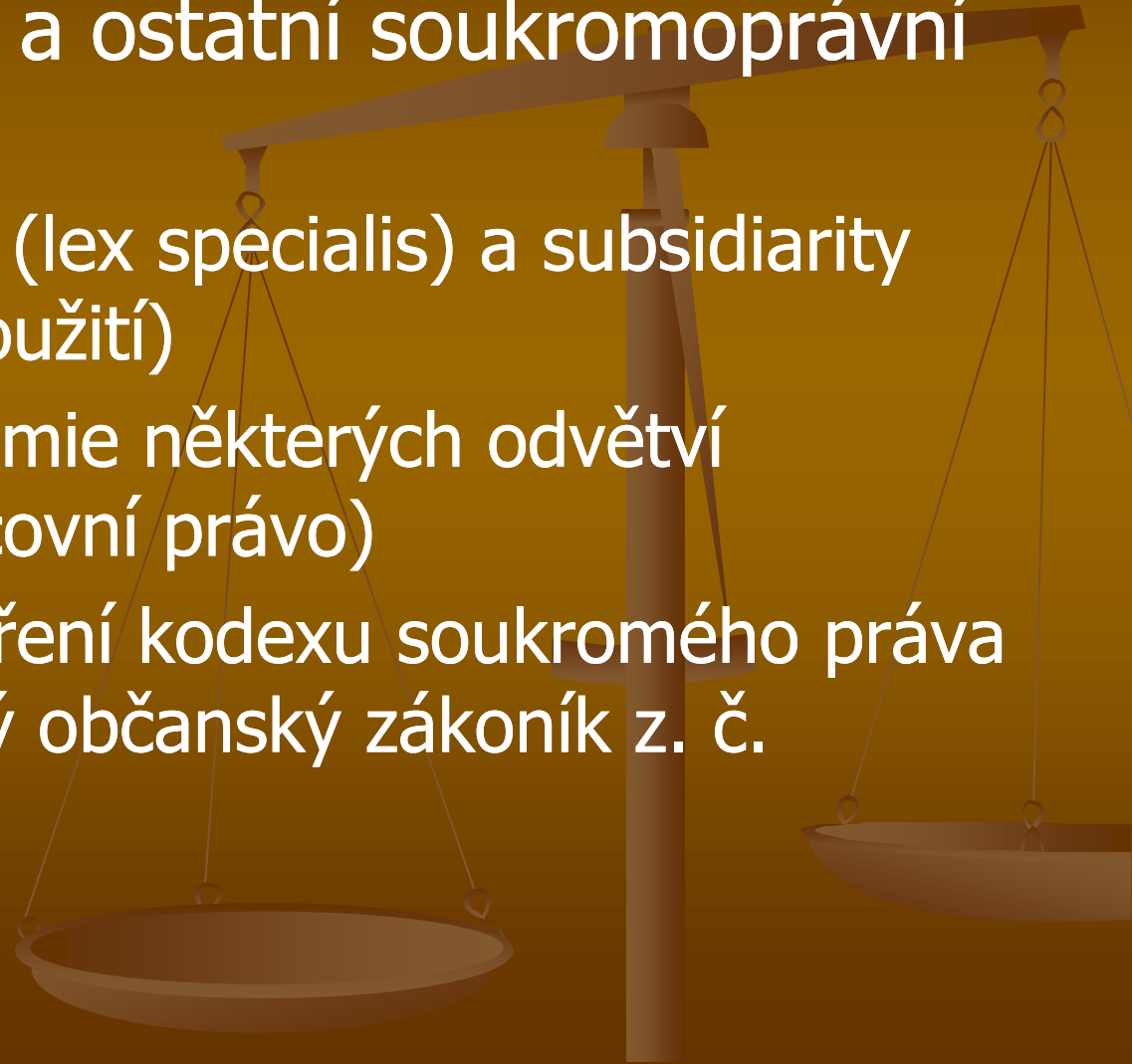
Základy soukromého práva

ESF MU v Brně

JUDr. Lukáš Hlouch, Ph.D.

Občanské právo a soukromé právo

- občanské právo a ostatní soukromoprávní obory
 - vztah speciality (lex specialis) a subsidiarity (podpůrnosti použití)
 - relativní autonomie některých odvětví (obchodní, pracovní právo)
 - snaha po vytvoření kodexu soukromého práva - úspěšná: nový občanský zákoník z. č. 89/2012 Sb.)

System soukromého práva

SOUKROMÉ PRÁVO

- metoda soukromoprávní úpravy – soukromé právo:
 - rovné postavení účastníků
 - mechanismus autonomie vůle
- Model „vah“

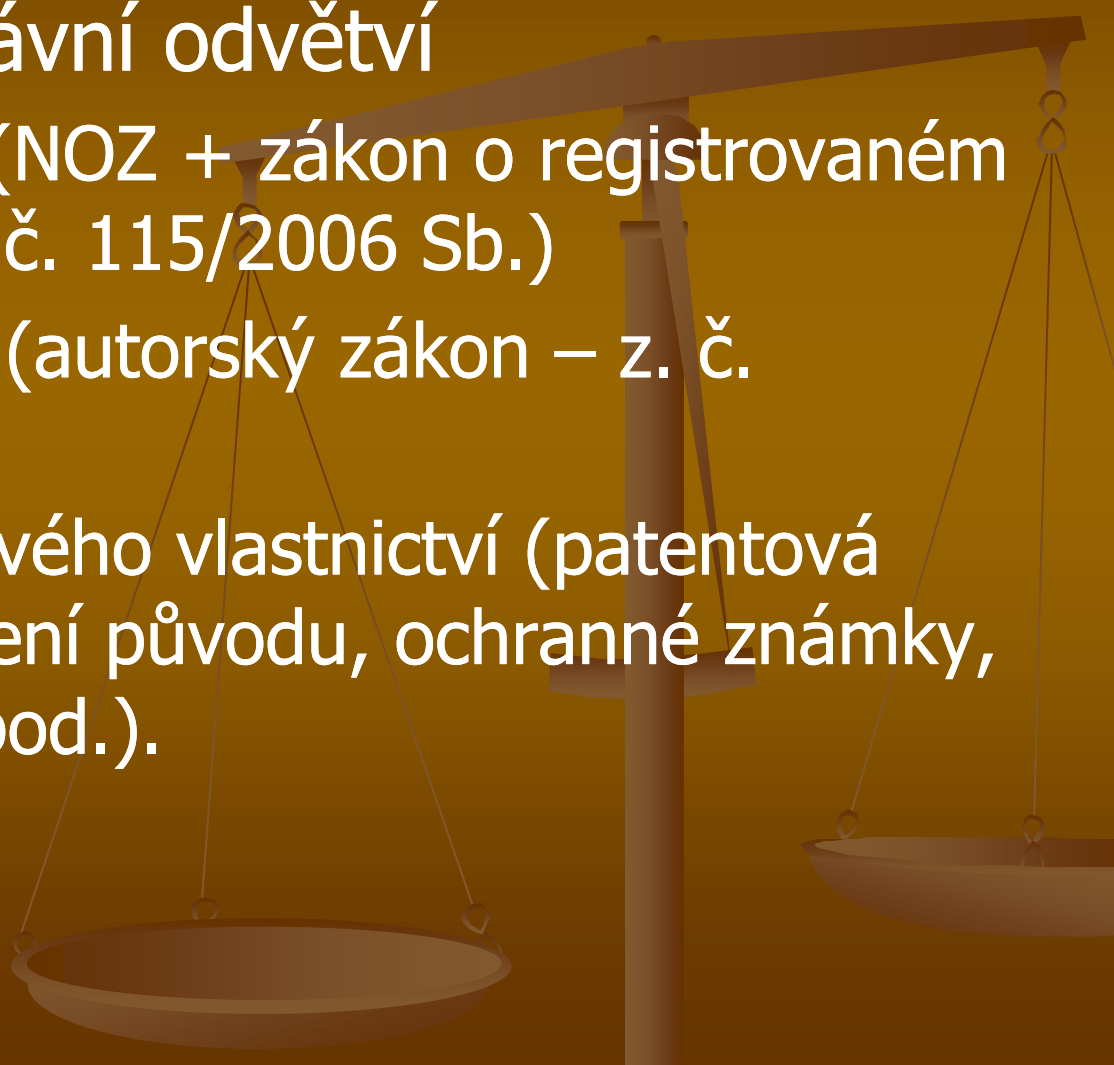
Základní soukromoprávní odvětví + předmět úpravy

- Občanské právo (NOZ + zvláštní předpisy)
 - Osobní a majetkový status osob
- Obchodní právo (NOZ + zákon o obchodních korporacích - ZOK)
 - Statusové a majetkoprávní vztahy podnikatelů
- Pracovní právo (zákoník práce – z. č. 262/2006 Sb.)
 - Individuální – vztah zaměstnanec - zaměstnavatel
 - Kolektivní – vztah odbory – zaměstnavatel (svazy zaměstnavatelů)

System soukromého práva

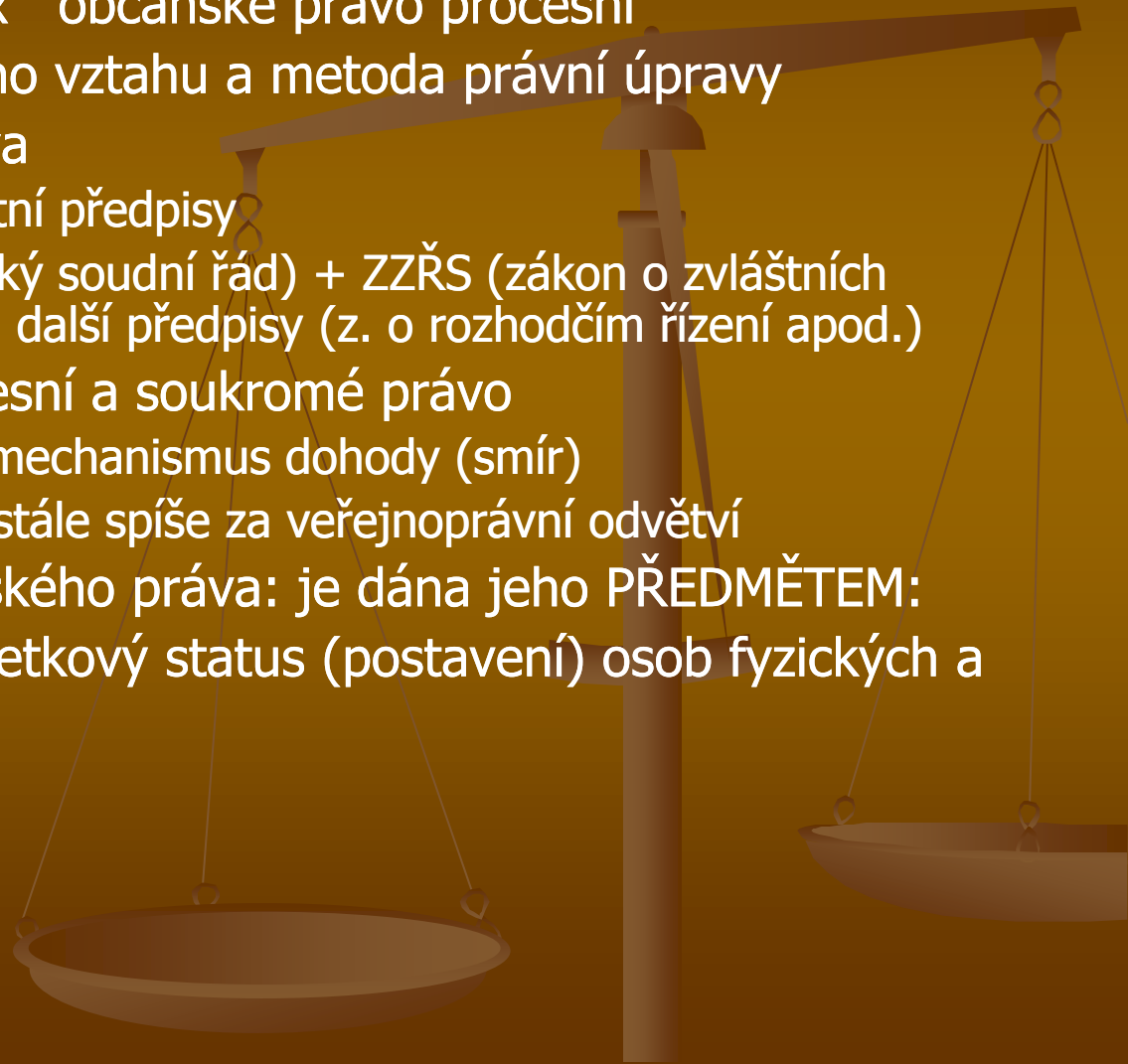
Další soukromoprávní odvětví

- Rodinné právo (NOZ + zákon o registrovaném partnerství – z. č. 115/2006 Sb.)
- Autorské právo (autorský zákon – z. č. 121/2000 Sb.)
- Právo průmyslového vlastnictví (patentová ochrana, označení původu, ochranné známky, užité vzory, apod.).

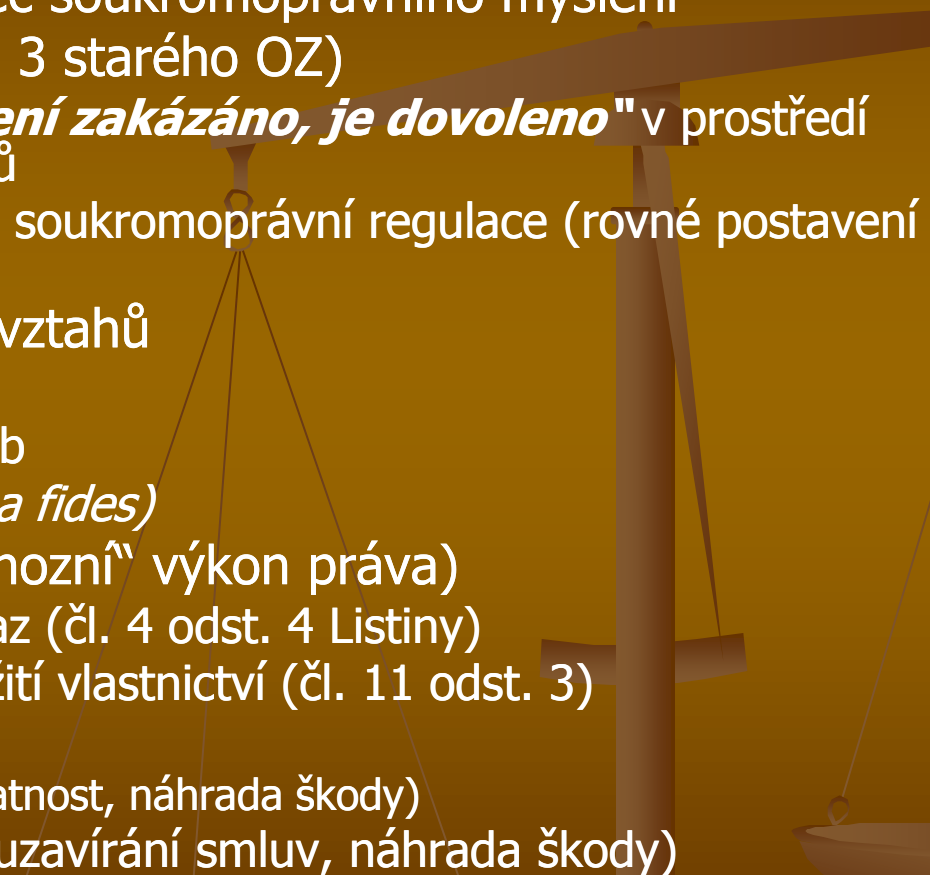
Občanské právo

- občanské právo hmotné x občanské právo procesní
 - Odlišný model právního vztahu a metoda právní úpravy
 - Odlišné prameny práva
 - OPH – **NOZ** + zvláštní předpisy
 - OPP – **OSŘ** (občanský soudní řád) + ZZŘS (zákon o zvláštních řízeních soudních) + další předpisy (z. o rozhodčím řízení apod.)
 - Občanské právo procesní a soukromé právo
 - I v OPP je obsažen mechanismus dohody (smír)
 - OPP je považováno stále spíše za veřejnoprávní odvětví
- vnitřní soudržnost občanského práva: je dána jeho PŘEDMĚTEM:
 - základní osobní a majetkový status (postavení) osob fyzických a právnických

Základní zásady OPH

stará – nová právní úprava

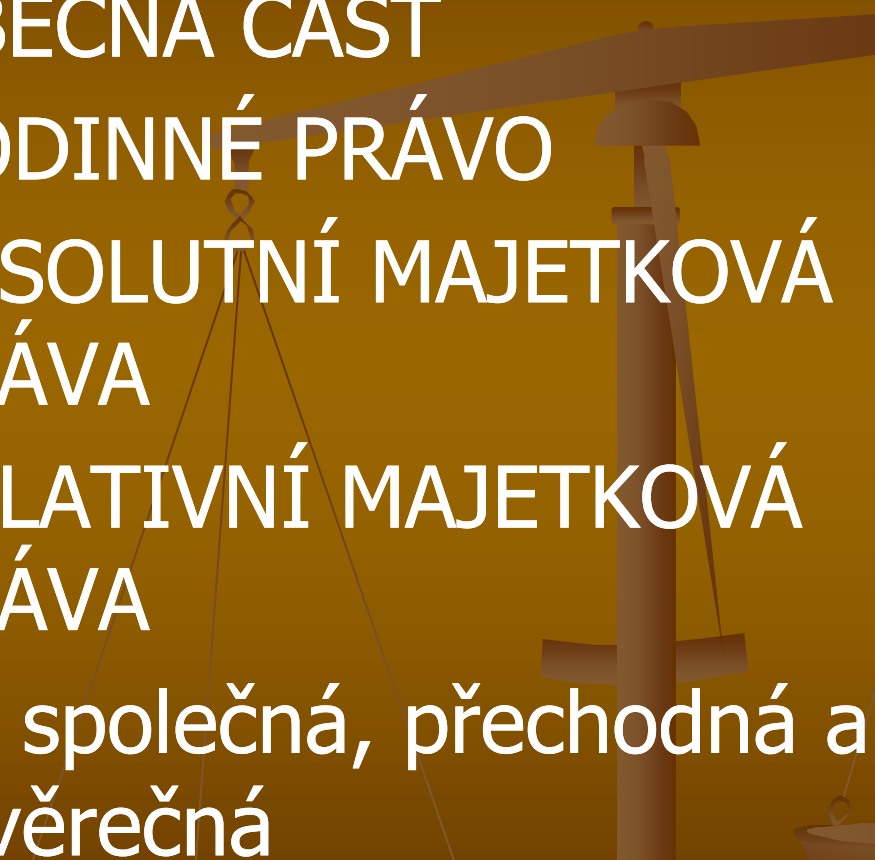
- základní myšlenkový rámec soukromoprávního myšlení
 - Autonomie vůle (§ 2 odst. 3 starého OZ)
 - Provedení zásady „**co není zakázáno, je dovoleno**“ v prostředí soukromoprávních vztahů
 - Projev specifické metody soukromoprávní regulace (rovné postavení účastníků)
 - Jistota občanskoprávních vztahů
 - Ochrana nabytých práv
 - Ochrana práv třetích osob
 - Ochrana dobré víry (*bona fides*)
 - Zákaz zneužití práv („šikanozní“ výkon práva)
 - Dvě roviny: obecný zákaz (čl. 4 odst. 4 Listiny)
zákaz zneužití vlastnictví (čl. 11 odst. 3)
 - Dobré mravy (§ 3 OZ)
 - Odraz v sankcích (neplatnost, náhrada škody)
 - Zásada prevence (např. uzavírání smluv, náhrada škody)
-

Nový OZ

(účinnost od 1. 1. 2014)

- Kodex soukromého práva (inspirace tzv. velkými kodexy)
- Absorpce dnes samostatně existujících zvláštní zákonů
- Přes 3000 paragrafů
- Změna systému soukromého práva (rodinné právo, obchodní právo)
- Změna terminologie
 - Staro-nové pojmy
 - Pacht – pachtýř (nájem zemědělského pozemku)
 - Výprosa
 - Zrušení některých pojmů
 - Právní jednání místo „právní úkon“ - § 34 OZ
 - Pojem „účastník právního vztahu“
- Modifikace základních zásad SP
 - Posílení: autonomie vůle, bezformálnost právního jednání
 - Důsledné promítnutí limitů svobody vůle – veřejný pořádek, dobré mravy
 - Změna:
 - Superficies solo cedit
 - Právní status zvířete jako živé věci
 - Změna koncepce následků vad právního jednání

Struktura NOZ

- Část první – OBECNÁ ČÁST
 - Část druhá – RODINNÉ PRÁVO
 - Část třetí – ABSOLUTNÍ MAJETKOVÁ PRÁVA
 - Část čtvrtá – RELATIVNÍ MAJETKOVÁ PRÁVA
 - Část pátá – Ust. společná, přechodná a závěrečná
-

Nový OZ (účinnost od 1. 1. 2014)

- Chybí definice soukromého práva (§ 1)
 - „*ustanovení právního řádu upravující vzájemná práva a povinnosti osob*“
- Vztah k ostatním soukromoprávním předpisům
 - Integrace rodinného práva a spotřebitelského práva
 - Částečná integrace obchodního práva
 - Závazkové právo a další specifické instituty do NOZ
 - Zrušení Obchodního zákoníku, přijetí zákona o obchodních korporacích
 - Pracovní právo zůstává odděleno (zákoník práce č. 262/2006 Sb.).
 - Některé obecné otázky ale upravuje NOZ (povaha pracovního poměru je v jádru soukromoprávní)
 - Svěprávnost pro účely pracovněprávní - § 35 NOZ

Subjekty občanskoprávních vztahů

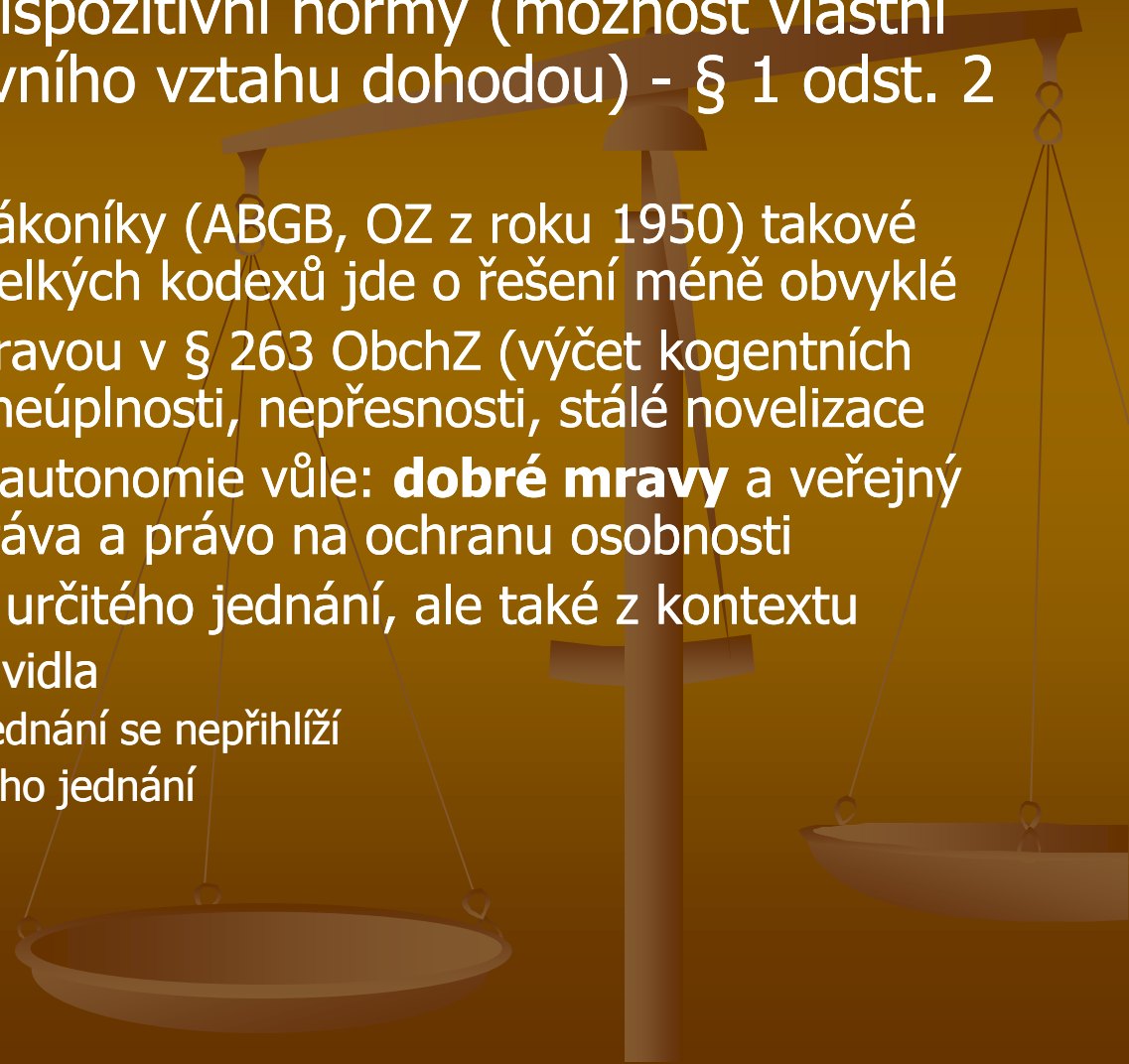
- **Strana právního vztahu** (oprávněný x povinný, věřitel x dlužník, konkrétní názvy – prodávající – kupující, pronajímatel – nájemce atd.)
- **Subjekt právního vztahu** - nositel subjektivních práv a povinností (osoba)
- Typologie subjektů právních vztahů (podrobněji viz přednáška č. II.)
 - Fyzické osoby (přirozené skutečné subjekty právních vztahů)
 - Právnícké osoby
 - teorie reality x teorie fikce
 - NOZ se přiklání k teorii fikce
 - korporace (soukromoprávní, veřejnoprávní) x nadace x ústavy
 - kritérium účelu (podnikání, veřejný zájem, obecná prospěšnost)

Základní zásady soukromého práva v NOZ

- Vztah soukromého a veřejného práva
 - Nezávislost uplatňování soukromého práva na právu veřejném
 - Otázka neplatnosti smlouvy v rozporu s právem veřejným
 - Dříve neoprávněné podnikání - § 3a ObchZ – in favorem negotii
 - Případy zastřených pracovních poměrů apod.
- Autonomie vůle (§ 1 odst. 2 NOZ)
 - Pouze skrze autonomii vůle lze vyložit jednotlivé instituty soukromého práva

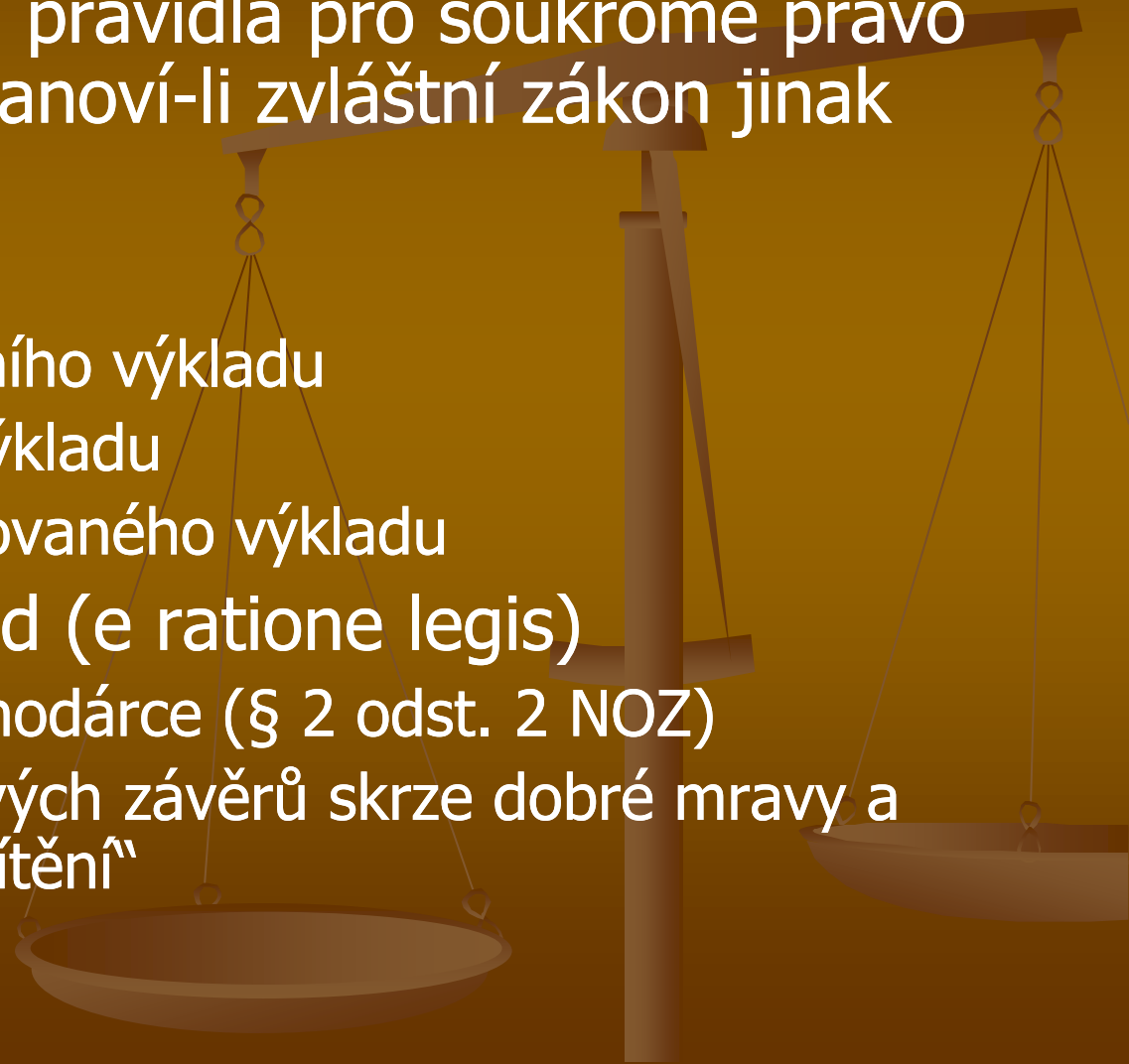
Základní zásady soukromého práva v NOZ

- Odlišení kogentní a dispozitivní normy (možnost vlastní úpravy soukromoprávního vztahu dohodou) - § 1 odst. 2 NOZ:
 - Předchozí občanské zákoníky (ABGB, OZ z roku 1950) takové pravidlo neměly – u velkých kodexů jde o řešení méně obvyklé
 - Srovnání s dřívější úpravou v § 263 ObchZ (výčet kogentních ustanovení) – kritika neúplnosti, nepřesnosti, stálé novelizace
 - Poměrně vágní limity autonomie vůle: **dobré mravy** a veřejný pořádek, statusová práva a právo na ochranu osobnosti
 - Nejen výslovný zákaz určitého jednání, ale také z kontextu
 - Sankce porušení pravidla
 - K odchýlnému ujednání se nepřihlíží
 - Neplatnost právního jednání

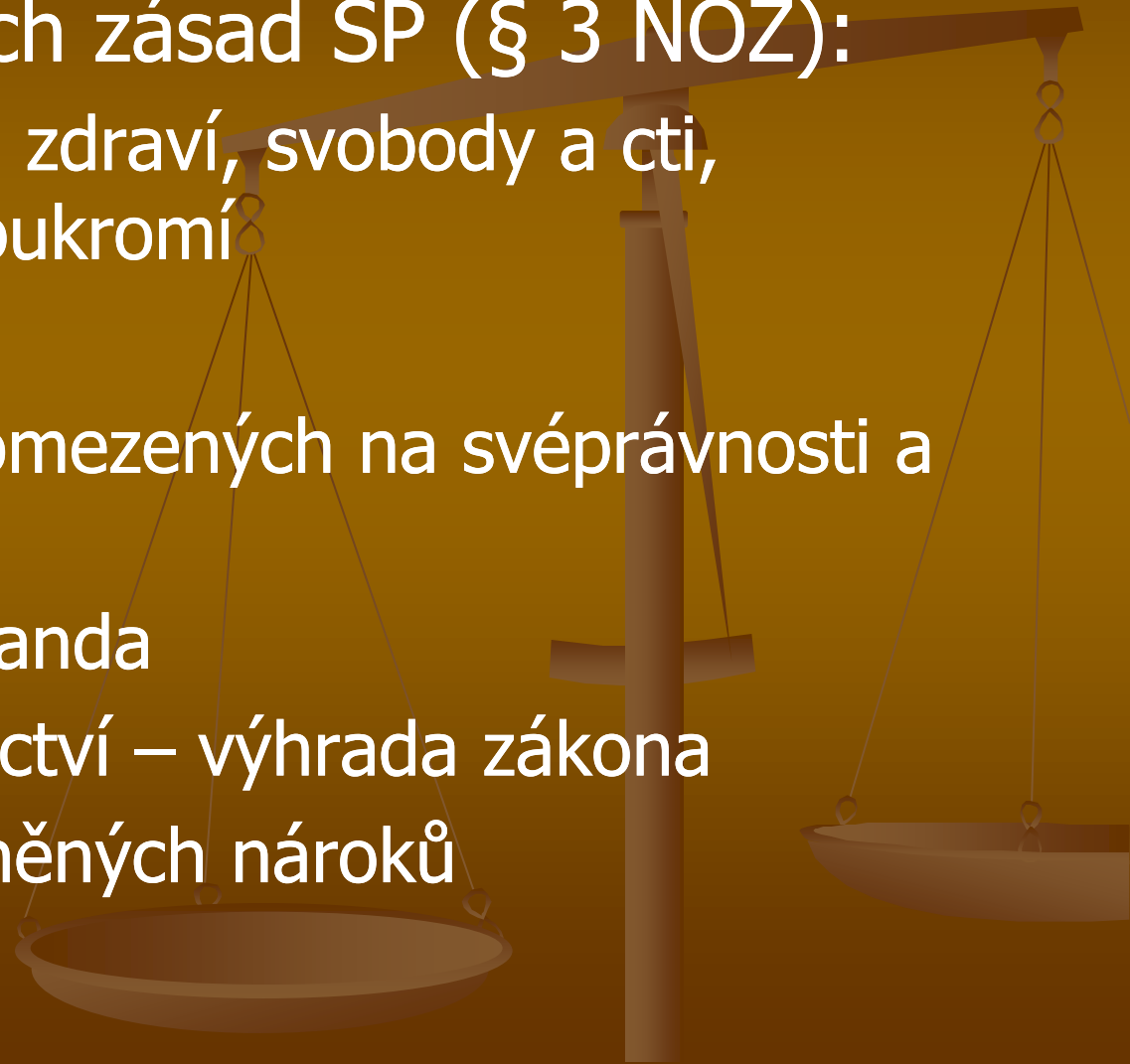
Výkladová pravidla soukromého práva

- Obecná výkladová pravidla pro soukromé právo (nejen NOZ), nestanoví-li zvláštní zákon jinak (§ 2 NOZ)
- Povinnost
 - Ústavně-konformního výkladu
 - Systematického výkladu
 - Hodnotově orientovaného výkladu
- Teleologický výklad (e ratione legis)
 - Jasný úmysl zákonodárce (§ 2 odst. 2 NOZ)
 - Kultivace výkladových závěrů skrze dobré mravy a „obyčejné lidské cítění“

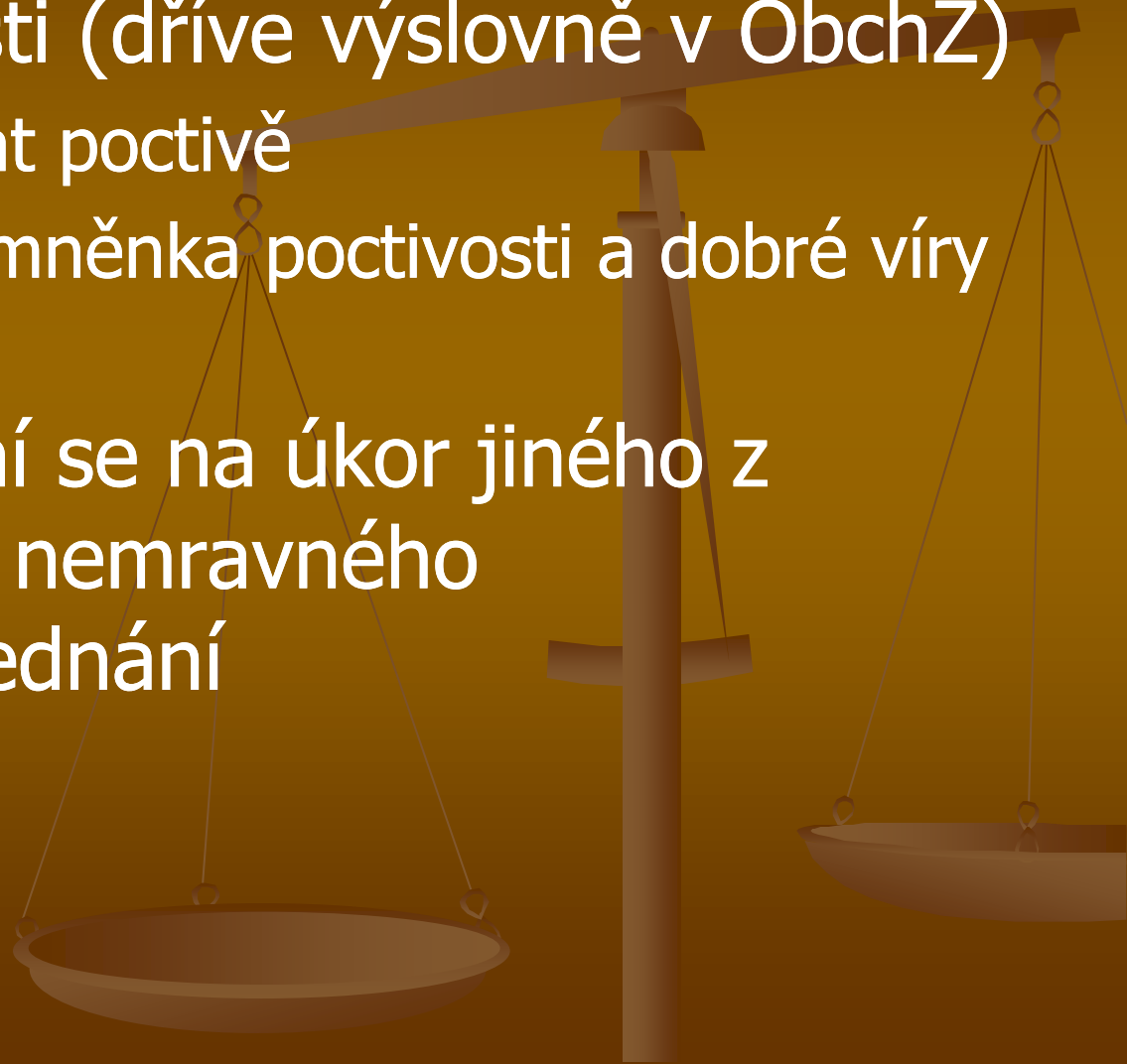
Základní zásady soukromého práva v NOZ

- Katalog obecných zásad SP (§ 3 NOZ):
 - Ochrana života, zdraví, svobody a cti, důstojnosti a soukromí
 - Ochrana rodiny
 - Ochrana osob omezených na svéprávnosti a závislých osob
 - Pacta sunt servanda
 - Ochrana vlastnictví – výhrada zákona
 - Ochrana oprávněných nároků

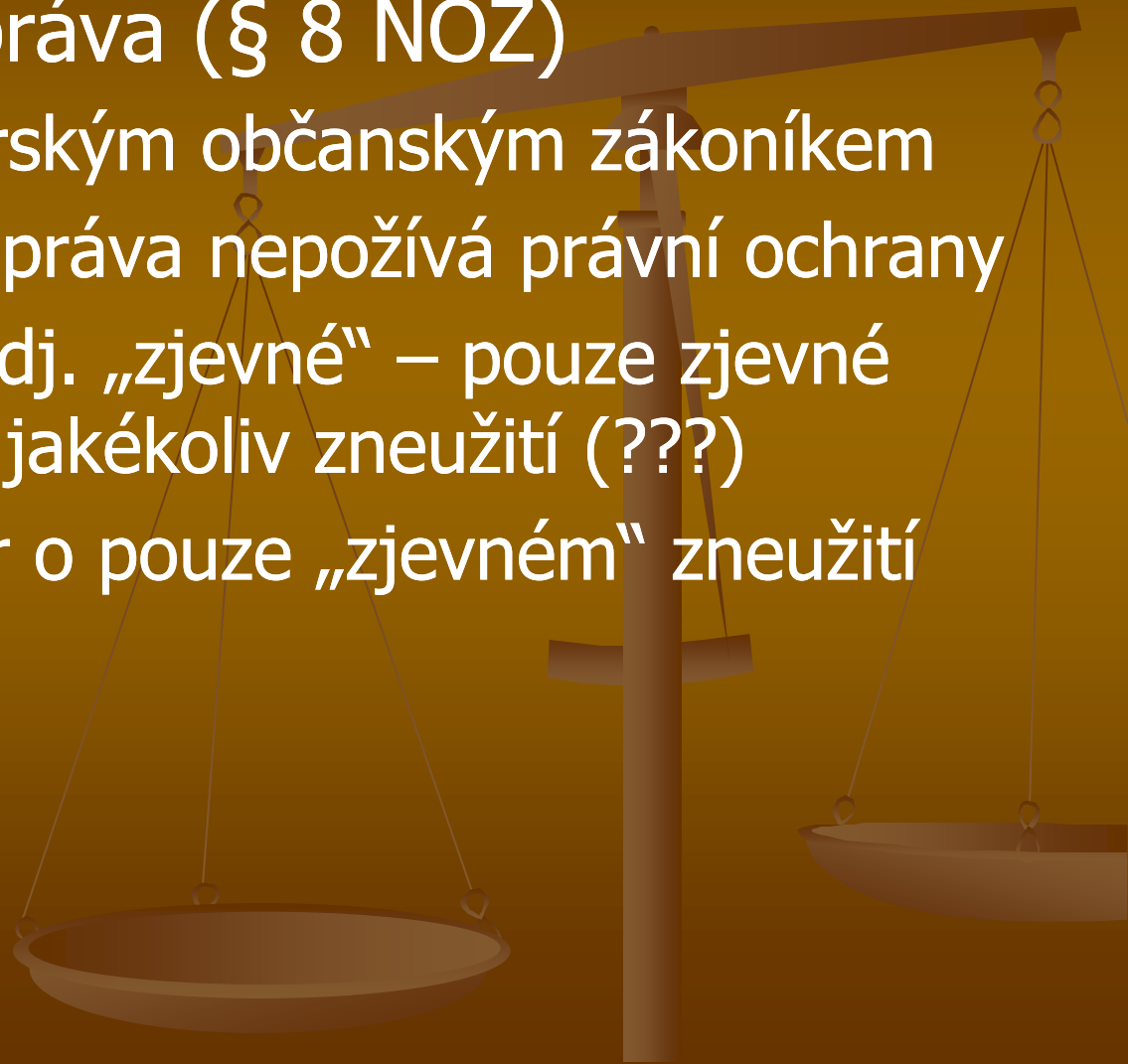
Základní zásady soukromého práva v NOZ

- Zásada poctivosti (dříve výslovně v ObchZ)
 - Povinnost jednat poctivě
 - Vyvratitelná domněnka poctivosti a dobré víry (§ 7 NOZ)
- Zákaz obohacení se na úkor jiného z protiprávního či nemravného (nepoctivého) jednání

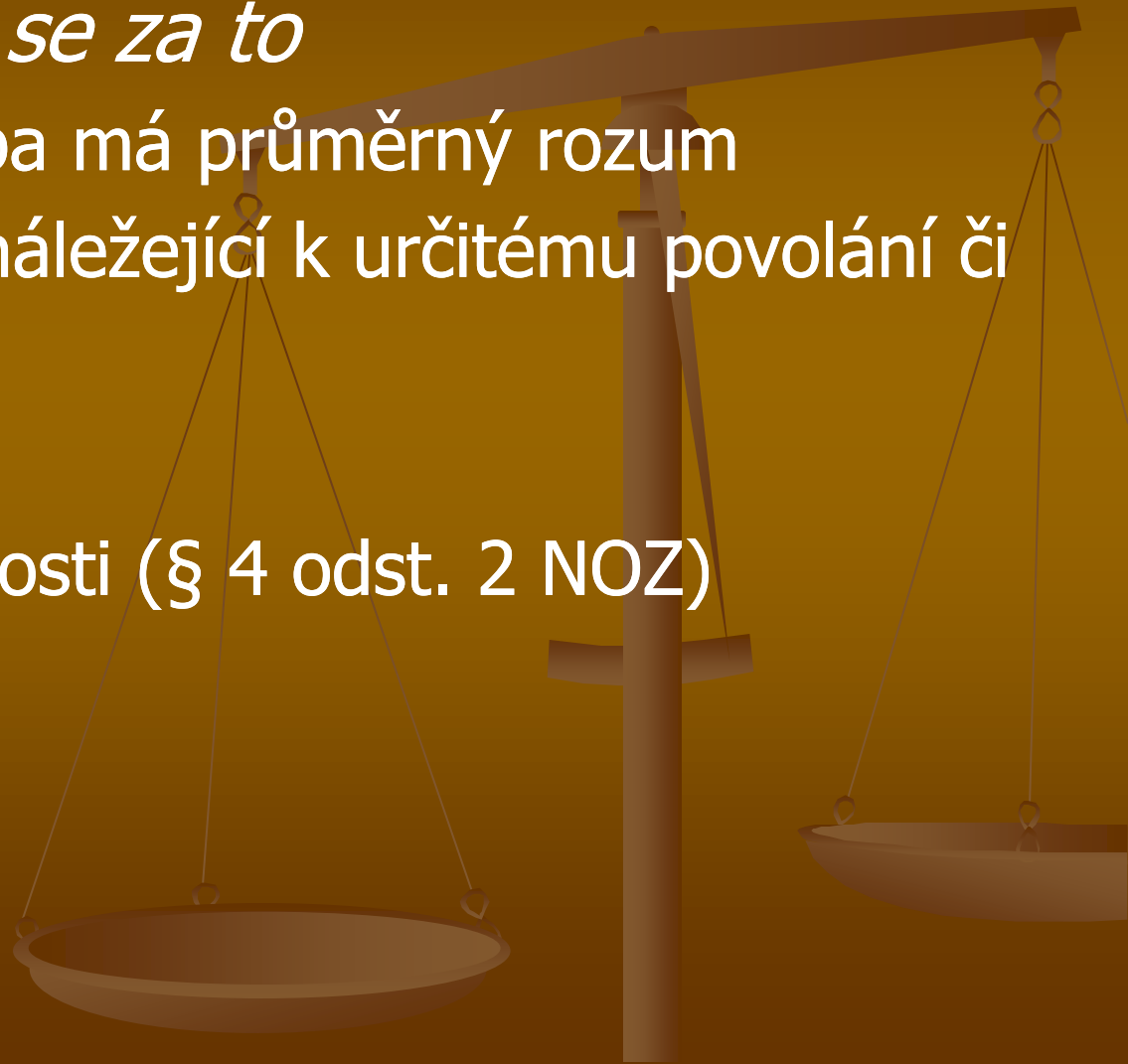
Základní zásady soukromého práva v NOZ

- Zákaz zneužití práva (§ 8 NOZ)
 - inspirace švýcarským občanským zákoníkem
 - Zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany
 - Spor o výklad adj. „zjevné“ – pouze zjevné zneužití, anebo jakékoliv zneužití (???)
 - Převažuje názor o pouze „zjevném“ zneužití

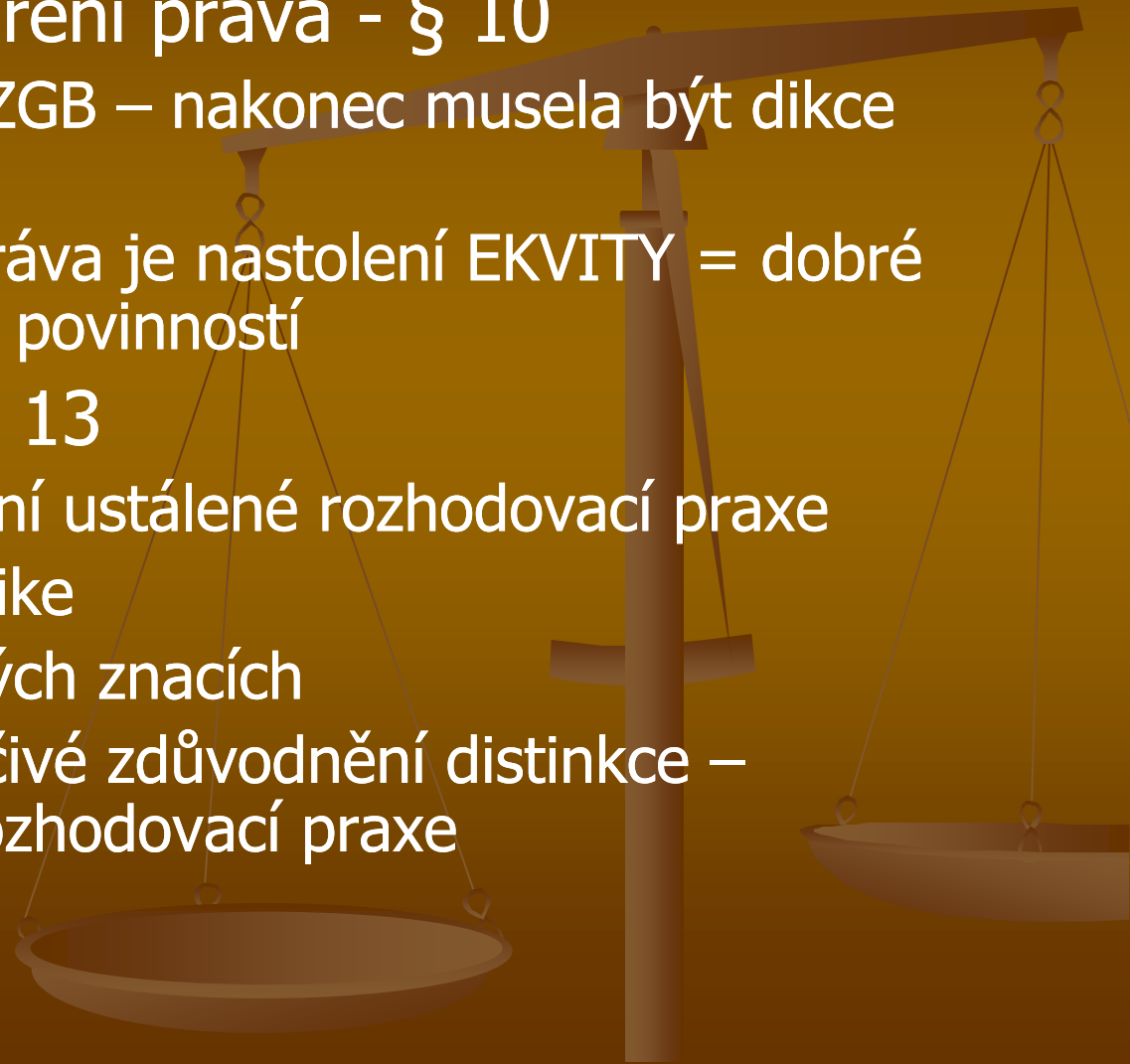
Skutečnosti zákonem předpokládané

- Domněnky: *má se za to*
 - Svéprávná osoba má průměrný rozum
 - Odborná péče náležející k určitému povolání či stavu
- Fikce
 - Vědomé nedbalosti (§ 4 odst. 2 NOZ)

Užití předpisů obč. práva

- Pravidla pro dotváření práva - § 10
 - Rovněž inspirace ZGB – nakonec musela být dikce upravena
 - Cílem dotváření práva je nastolení EKVITY = dobré uspořádání práv a povinností
- Příkaz soudům - § 13
 - Legitimní očekávání ustálené rozhodovací praxe
 - Treat like cases alike
 - Shoda v podstatných znacích
 - Právo na přesvědčivé zdůvodnění distinkce – odchýlení se od rozhodovací praxe

Děkuji Vám za pozornost.

